

یک قرن ونیم همراهی تجار

((تاریخچه اتاق بازرگانی هرمزگان))

گردآورنده

مهندس علی کمالی زاده

سرشناسه	:	کمالی زاده، علی، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور	:	یک قرن و نیم همراهی تجار: تاریخچه اتاق بازرگانی هرمزگان /
مشخصات نشر	:	تهران، آرون، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	:	۶۱۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۷۷۳۵-۲۴-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	این اثر با حمایت مالی و معنوی اتاق بازرگانی، صنایع و کشاورزی هرمزگان به چاپ رسیده است.
موضوع	:	اتاق بازرگانی هرمزگان - تاریخ
رده‌بندی کنگره	:	HF ۳۳۱
رده‌بندی دیویی	:	۳۸۱ / ۰۶۰۵۵۷۳۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۴۸۲۹۳۷

این اثر با حمایت مالی و معنوی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی هرمزگان به چاپ رسیده است.

بندرعباس، میدان شهدا (یادبود)، بلوار پاسداران، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی هرمزگان

کد پستی ۷۹۱۳۷-۱۴۵۹۶

تلفن ۰۷۶ - ۳۳۴۵۳۰۰۳ - ۳۳۴۵۳۰۰۶ - ۳۳۴۵۳۰۰۶

پست الکترونیکی info@bndccim.com صفحه الکترونیکی www.bndccim.com

یک قرن و نیم همراهی تجار

تاریخچه اتاق بازرگانی هرمزگان

مؤلف: علی کمالی زاده

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول، ویرایش دوم: ۱۴۰۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۳۵-۲۴-۶

۲۱۵/۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۷	فصل اول (وضعیت اقتصادی هرمزگان)
۱۸	موقعیت جغرافیایی هرمزگان
۱۹	صنایع بندرعباس
۲۳	فرودگاه بندرعباس
۲۳	اسکله بندرعباس
۲۵	گمرک بندرعباس
۲۸	راههای تجاری
۳۰	بندرعباس در دوره صفویه و قاجار
۳۷	تجارخانه‌های خارجی در بندرعباس در دوره صفویه
۴۱	شهرهای هرمزگان در دوره صفویه و قاجار
۴۵	قرارنامهچه حمالی‌باشی بندرعباس (سال ۱۲۹۲ ش)
۷۳	فصل دوم (تاریخچه اتاق بازرگانی)
۷۴	تاریخچه بازرگانی ایران
۹۰	اتاق تجارت ایران
۹۲	قوانین اتاق بازرگانی
۹۶	بودجه اتاق بازرگانی
۱۰۱	عضویت در اتاق بازرگانی
۱۰۳	ارکان اتاق بازرگانی
۱۰۷	فدراسیون اتاق‌های بازرگانی
۱۱۲	نمایندگان اتاق بازرگانی در اتاق ایران
۱۱۴	اتاق بازرگانی بندرلنگه
۱۱۸	اتاق بازرگانی بندرعباس
۱۳۹	اتاق بازرگانی، صنایع و معادن بندرعباس
۱۶۰	فعالیت‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بندرعباس
۱۶۵	مکان اتاق بازرگانی بندرعباس

پیشگفتار

گفتن، نوشتن، روایت و مستندسازی تاریخچه تجارت و تعاملات بازرگانی منطقه هرمزگان، موضوعی دشوار و خواهان صرف مطالعه و پژوهش‌های فراوان است چرا که این وضعیت تاریخی پیوسته و مداوم ریشه در قرن‌ها تلاش و ممارست ساحل نشینان هرمزگانی دارد که از یک طرف شاهد تلاش‌های دریانوردان و تاجران و بازرگانان خود بوده و از طرفی به عنوان پاسبانان دروازه تجاری کشور همواره بازرگانانی از مناطق جنوبی کشور را میزبانی کرده که امروزه برخی از این چهره‌های برجسته برای جامعه تجاری بازرگانی استان و حتی کشور شناخته شده و برخی‌ها نیز در لابلای کتب صفحات تاریخی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

بررسی تاریخ تجاری بازرگانی هرمزگان از یک سو نیازمند کنکاش دقیق در زندگی کاری و فعالیتی نامداران این عرصه در نوار ساحلی و بنادر تاریخی است و از سوی دیگر نیازمند شناخت شبکه بهم پیوسته تجاری بازرگانی است که همواره با این خطه ساحلی از کشور در تبادل و تعامل بوده؛ این نوع و سطح از تجارت اغلب نه تنها توسعه‌بخش تجارت در جنوب سرزمین ایران کهن و به ویژه هرمزگان شده بلکه حوزه تجارت بنادر کشورهای جنوبی و حتی آفریقا تا بنادر شمالی اقیانوس هند را نیز تحت تاثیر قرار داده است، کما اینکه امروز کمتر بندرگاه و لنگرگاهی در محدوده آبهای خلیج فارس و حتی آبهای شمالی اقیانوس هند را می‌توان یافت که در آن نام نیکی از دریانوردان، تاجران و بازرگانان هرمزگانی و جنوب ایران بجا نمانده باشد.

امروز نام چهره‌هایی همانند شیخ احمد گله داری، حاج مختار مشیردوانی، آقا احمد گله داری، میرشمس‌الدین شمس و بر تارک حوزه تجارت و بازرگانی خلیج فارس می‌درخشد، افرادی که با تلاش و همت خود نه تنها رونق بخش این حوزه کلیدی و حیاتی و برقراری ارتباط این سرزمین با دنیای خارج شده‌اند بلکه با تامین مایحتاج و از طرفی زنده نگه داشتن چرخ صادرات

سبب بقا اقتصاد، معرفی فرهنگ و هنر و سختکوشی ایرانیان در بعد تولید و صنعت به مشتریان خود در آن سوی دریای پارس شده‌اند.

مرکزگونه بودن شهرهایی همانند بندرلنگه، بندرعباس، گاوبندی، مقام، کنگ، تیاب و ... در تعاملات تجاری و قرار داشتن این بنادر در میان راه دسترسی و ترددی بنادر کشورهای جنوبی، افریقا و سواحل شبه قاره هند با سرزمین ایران و کشورهای فرادست، سبب غنای بالای تاریخ دریانوردی و تجارت هرمزگان شده است. از این روست که ما در اتاق بازرگانی بندرعباس با درک این وضعیت و اشراف به تاریخ تجارت استان، سعی کرده ایم که بتوانیم در این مجال بخشی از تاریخچه، اشخاص و سایر رویدادها در حوزه مورد نظر را با هدف معرفی و استفاده آیندگان به شکل مکتوب دریاوریم.

اتاق بازرگانی بندرعباس بر خود لازم دانسته و می‌داند با مستندسازی و گردآوری اسناد و مدارک تاریخی به سهم خود بخشی از تاریخ پرفراز و نشیب بازرگانی و تجارت استان را برای مطالعه علاقه افراد علاقه‌مند در دسترس قرار دهد. ما در اتاق بازرگانی بندرعباس با توجه به اهمیت پیشینه تاریخی این استان در حوزه تجارت و دریانوردی معتقدیم که استان باید به سمت تهیه یک بانک اطلاعاتی جامع مربوط به تاریخ و پیشینه تجارت و بازرگانی هرمزگان گام برداشته کما اینکه ما در اتاق بازرگانی در حد توان حمایت‌های لازم از این طرح را درکنار سایر دستگاه‌ها می‌توانیم به عمل آوریم.

در پایان جا دارد از تلاش و کوشش تمام پیشکسوتان این عرصه که همواره برای اعتلای نام هرمزگان در عرصه‌های اقتصادی تلاش کرده‌اند، به نمایندگی از فعالان اقتصادی قدردانی نماییم و امید است توانسته باشیم با انتشار این تاریخچه پرافتخار بخشی کوچکی از دین خود را به گذشتگان و ادامه دهندگان این مسیر ادا کنیم.

محمدرضا صفا

رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی هرمزگان

مقدمه

بنام خالق هستی؛ در سال ۱۲۶۲ ش، نماینده فعال هیأت تجار تهران، امین‌الضرب، توانست با حمایت جمعی از بازرگانان، نظر موافق ناصرالدین‌شاه را برای تشکیل مجلس وکلای تجار ایران جلب کند و شاه هم در تاریخ ۱۲۶۳/۵/۱۵ ش، اساس‌نامه این مجلس را تأیید کرد. مجلس وکلای تجار ایران که به اختصار آن را مجلس تجارت هم می‌گفتند، دستگاهی اقتصادی، با صلاحیت حقوقی و مقام تنظیم‌کننده بخشی از برنامه‌های پیشرفت اقتصادی و توسعه بازرگانی خارجی بود و از نظر قضایی مسئولیت محکمه تجارت را به عهده داشت. ۱۶ مجلس در سراسر کشور تأسیس شد که مجلس وکلای تجار بندرعباس و مجلس وکلای تجار بندرلنگه از جمله شهرهایی بودند که در سال ۱۲۶۳ ش، تأسیس شدند. در سال ۱۲۹۸ ش، اتحادیه تجار بندرعباس تأسیس شد. با تشکیل اتاق بازرگانی در تهران در سال ۱۳۰۵ و پس از آن تصویب اتاق‌های دیگر شهرستان‌ها در سال‌های ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱، بیشتر شهرستان‌های کوچک و بزرگ ایران دارای اتاق بازرگانی شدند. در سال ۱۳۱۴ کلیه اتاق‌های بازرگانی کشور منحل شدند و فقط ۱۶ اتاق به فعالیت خود ادامه دادند که در شهرهای مهم و بزرگ واقع شده بودند. اتاق بازرگانی بندرعباس و اتاق بازرگانی بندرلنگه از جمله این اتاق‌ها بودند که در سال ۱۳۱۱، در هیأت وزرا تصویب و شروع به فعالیت نمودند.

از تأسیس اتاق بازرگانی بندرعباس با عنوان مجلس وکلای تجار بندرعباس در سال ۱۲۶۳ ش، اتحادیه تجار بندرعباس (سال ۱۲۸۸) و اتاق تجارت بندرعباس (سال ۱۳۱۱) تاکنون ۱۳۷ سال از عمر این نهاد اقتصادی در بندرعباس می‌گذرد. از طرفی، افراد زیادی در این اتاق به‌عنوان هیأت‌رئیس و اعضای هیأت‌نمایندگان و نیز با سمت دیرکلی خدمت کرده‌اند. هدف همه آنان، فعالیت در بخش خصوصی و اصولاً هدف اصلی اتاق در همه دوره‌ها، پیشرفت در امور بازرگانی و صنعت و معدن بوده است، بیشتر افراد در گذشته‌اند و برخی نیز هنوز در قید

حیات‌اند و به‌قدر دانش و توانایی خود در این عرصه خدمت می‌کنند. کتابی که فرا روی شماس‌ت حاصل تلاش و پشتکار برخی از کارشناسان می‌باشد که در این اثر تلاش گردیده، ضمن توجه به تجارت در هرمزگان، اتاق تجارت بندرعباس معرفی شود. تاکنون تألیفات متعددی در زمینه‌های سوابق اقتصادی، سیاسی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی شهر بندرعباس توسط نویسندگان بزرگوار استان تألیف و منتشر شده که هر کدام به‌نوبه خود سهم به‌سزایی در شناساندن و آشنا نمودن علاقمندان به شهر بندرعباس داشته است. با این وجود لازم گردید، کتابی تدوین گردد که تا حدودی هم بتواند پاسخگوی نیاز علاقمندان و پژوهشگران به مطالعه تاریخچه اتاق بازرگانی بندرعباس باشد. لذا بدین منظور این کتاب، تألیف و تدوین شده تا برای خوانندگان به‌خصوص اهل علم مفید باشد. این کتاب جرعه‌ای از فعالیت‌های تجار هرمزگان و به‌خصوص شهر بندرعباس می‌باشد و کلیه آمار و اطلاعات به‌دست آمده از تعدادی کتب، مجلات اتاق بازرگانی، روزنامه‌های اطلاعات، گزارش‌ها و عملکردهای اتاق می‌باشد. تصاویر تعدادی از تجار نیز، از استاد منصور نعیمی، محمد طیب انصاری، بایگانی اتاق، کتاب سدیدالسلطنه، کتاب حسین نوربخش و خانواده محترم تجار دریافت شده است.

هدف اصلی از تهیه این کتاب، معرفی تاریخچه اتاق بازرگانی بندرعباس می‌باشد اما به‌نوعی قبل از معرفی اتاق، باید تجارت در هرمزگان و بندرعباس را به‌صورت خلاصه معرفی کرد. نویسندگان و مؤلفان بزرگی همچون سدیدالسلطنه کبابی، احمد افتخاری، احمد سایانی، حسین نوربخش، احمد بازماندگان، ویلم فلور و خیلی از نویسندگان عزیز دیگر، تجارت در هرمزگان را به‌خوبی معرفی نموده‌اند، ولی در خصوص اتاق بازرگانی بندرعباس تاکنون کتابی تألیف نشده است. اتاق بازرگانی را نمی‌توان بدون تاریخ تجارت هرمزگان معرفی کرد و از آنجا که اتاق بازرگانی، تجارت، صادرات و واردات مکمل و وابسته هم هستند، بدین منظور جملاتی کوتاه از تاریخ تجارت در هرمزگان از دیدگاه نویسندگان بزرگ و ارزشمند اشاره می‌شود. لذا فصل اول آن مربوط وضعیت اقتصادی هرمزگان، فصل دوم مربوط به تاریخچه اتاق بازرگانی، فصل سوم مربوط به صورت جلسات و گزارش‌های اتاق، فصل چهارم مربوط به زندگی‌نامه رؤسای اتاق و فصل پنجم مربوط به اسناد اتاق می‌باشد.

مع‌الوصف، این کتاب علی‌رغم تلاش وافر دربرگیرنده تمامی فراز و نشیب‌های اتاق بندرعباس نیست و دارای نقایص و کمی و کاستی‌هایی است که به‌مصادق شعر زیر:

آب دریا را گرتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید

خدا را شاکرم که فرصتی دیگر به من عطا نمود تا کتاب اتاق را چاپ مجدد نمایم و از بذل و توجه جناب آقای مهندس محمدرضا صفا بخاطر عشق و علاقه ایشان به تاریخ و سرگذشت استان به خصوص تاریخچه اتاق بازرگانی تشکر می‌کنم که اگر حمایت ایشان نبود چاپ دوم این کتاب سرانجامی نداشت. از طرفی از تلاش و همت رؤسا و دبیران سابق و دوستان عزیز در واحدهای مختلف اتاق بازرگانی بندرعباس بخصوص سرکار خانم شیما کریمی و خانم شهناز زارعی در جهت کمک به تدوین این کتاب، قدردانی ویژه می‌شود. همچنین از همه اعضای محترم هیأت نمایندگان دوره نهم اتاق بازرگانی که با درک اهمیت موضوع، اطلاعاتی را برای نشر در اختیار اینجانب گذارده‌اند، سپاسگزاری می‌نمایم. از خانواده‌های محترم؛ شمس، بدری، فریدون گله داری، احمد و محمد شریف صدیق، بهرام باغستانی و عبدالعزیز و بهناز امیرزاده شمس کمال تشکر دارم. امید است در سایه تلاش و مشارکت همه اعضای هیأت نمایندگان اتاق بندرعباس، شاهد اثبات بخشی بیش از پیش این اتاق در اقتصاد هرمزگان به‌ویژه کشور اسلامی ایران باشیم.

از بزرگواران، سرکار خانم دکتر سهیلا تریابی فارسانی و آقایان مجتبی پریدار و فریدون شیرین‌کام که با نظرات سازنده خود ما را در تدوین کتاب یاری داده‌اند، قدرانی می‌گردد. از سروران گرامی، آقایان دکتر شهریار مشیری، احمد سایبانی، مهدعلی حسینی، محمد طیب انصاری، عبدالحمید سعیدیان، سرکار خانم ماندانا سایبانی، آقای پویان مهر (مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی) و سرکار خانم مراد علیان (مرکز اسناد ملی ایران) به‌جهت همکاری در تهیه مطالب و تصاویر تشکر می‌کنم. در پایان از صاحب‌نظران و علاقمندان استدعا دارم که بر اینجانب منت گذاشته، نظرات، نواقص و کمبودها را به‌نشانی، بندرعباس، اتاق بازرگانی هرمزگان، شماره فکس ۰۷۶۳۳۴۵۳۰۰۶ ارسال نمایند.

با تقدیم احترام، علی کمالی‌زاده

Alikamalizadeh1997@gmail.com